

## **MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA XALQ OG'ZAKI IJODI VOSITASIDA BOLALARNI AXLOQIY SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.**

**Joniyeva Tursunoy Boboxon qizi**

*Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi.*

Ta'lim tashkilotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarni jismoniy, aqliy, ijtimoiy hissiy jihatdan kamol toptirish va ularning sog'ligini muhofaza qilish, bolalarni erkin fikrlash, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, ahloqiy va ma'naviy jihatdan barkamol qilib maktab ta'limiga tayyorlash – maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglarining mahorati, bilimi va tajribasiga bog'liq. Buning uchun har bir pedagog xodim tinimsiz izlanishi va o'rganishi lozim. Tarbiyaning maqsadlari, vositalari va tarbiyachi o'rtasida, shuningdek, tarbiyalanuvchi va tarbiyachi tafakkuri, motivlar o'rtasida g'oyat murakkab bog'liqlik bor. Kattalarning maqsadi, odatda, bolalarning maqsadlari bilan to'qnash kelib qoladi. Axir bolaning ham o'z maqsadlari (hatto, strategik maqsadlari) bor. Bolaning rivojlanish mantiqi, uning tafakkuri, harakatlari bitta nuqtai nazarda, tarbiyachining mantiqi boshqa nuqtai nazarda turishi mumkin. Bunday variantda hech qanday tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish bo'lmaydi. O'qituvchi bilan o'quvchining maqsadlari bir-biriga mos kelsa, navbatdagi –to'siqlar||ni yengish uchun birgalikda vositalar izlansa, chinakam tarbiyaviy jarayon sodir bo'ladi. CHinakam mahorat turli-tuman vositalardan foydalana bilishdan ifodalanadi. Agar bunday mahorat yo'q bo'lsa, o'qituvchi bir vositaning boshqalaridan ustun bo'lishiga yordam berishi juda qiyin bo'ladi. Pedagogik faoliyatda vositalar, maqsadlar va natijalarning nisbatini doimo tahlil qilib borish zarur. Har qanday pedagogik vosita hamisha bir qator boshqa vositalar, usullar, shartlar bilan bog'liq bo'ladi, ular pedagogik jarayonning muayyan bosqichida ta'sir ko'rsatish natijasini belgilab beradi desak mubolag'a bo'lmaydi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim-tarbiya jarayonini rejalashtirish tarbiyachidan tegishli tayyorgarlikni talab etadigan ancha murakkab ishdir, tarbiyachi bolalarning psixologik-fiziologik rivojlanish darajasini, "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari"ni, hamda u asosida yaratilgan "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim tashkilotining davlat o'quv dasturini yaxshi bilishi kerak.

Pedagogik adabiyotlar tahlilidan bilamizki, xalqimizning ko'p asrli qadriyatlarini, ulkan va boy madaniy merosini chuqur bilmasdan, milliy o'zlikni anglash, milliy g'urur tuyg'usini qaror toptirish mumkin emas. Maktabgacha ta'lim davridan boshlab bolalarimizga o'zbek xalqi tomonidan yaratilgan katta madaniy meros, boyliklar yoshlar tarbiyasida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ismoil-al Buxoriy, al- Xorazmiy, Beruniy, Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Yusuf Xos Xojib, Axmad Yugnakiy, Sa'diy Sheroziy, Axmad Yassaviy, Nizomiy Ganjaviy, Farididdin Attor, Abduraxmon Jomiy, Alisher Navoiy va boshqa buyuk mutafakkirlarning asarlari orqali bolalar go'zal axloq, baxt, insof, poklik, iffat, sabr-matонат, mehr-shafqat, sihat-salomatlik, ota-onani

hurmat qilish qoidalari haqida keng tasavvurga ega bo'ladilar. Insoniylik o'z tarkibiga insonning eng yaxshi axloqiy xususiyatlarini, ya'ni odamlar o'rtasida o'zaro yaxshi munosabatda bo'lish, do'stlik, ota-onaga sadoqatlik, mehnatsevarlik, diyonatlik kabi fazilatlarni qamrab oladi. Ota-bobolarimiz bolalarda yoshlikdan ana shu go'zal fazilatlarni qaror toptirishga ahamiyat berganlar.

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bola o'qishni, tarbiya olishni istaydi, ulg'ayib jamiyat hayotida faol ishtirok etishni hohlaydi. Pedagog uni qay usulda, qanday munosabatlar sharoitida, qanday pedagogik jarayonida tarbiyalashi lozimligi bilishi kerak. Shu bilan birga bola o'zini o'zgartirishda faol ishtirokchi ekanligini ham unutmasligi lozim. Bolalar yaqin kishilarining (ota-onasi, yaqin qarindoshlari, tarbiyachilarining) munosabatlarini yaxshi bilsa bu unga ishda yordam bersa, shundagina bola pedagogik ta'sir o'tkazishga ochiq va moyil bo'ladi. O'qituvchi-do'st, murabbiy, yo'l boshlovchi bo'lgandagina bolalarlar o'zlarining ichki olamlarini ochib ko'rsatadilar. Yuqorida aytganimizdek, tarbiya-tarbiyachi va tarbiyalanuvchi faoliyatlarini o'z ichiga olgan ikki yoqlama jarayon. Tarbiyachilar - bilim va tarbiyaga ega bo'lgan kishilar, tarbiyalanuvchilar - bilim va tajriba o'rganuvchi yosh avlodidir. Ammo tarbiyalanuvchilar muayyan darajada aktiv faoliyat ko'rsatmasalar tajriba va bilim o'rgana olmaydilar. Demak, tarbiya usuli - tarbiyachi va tarbiyalanuvchilarning hamkorlikdagi faoliyat va o'zaro ta'sir ko'rsatish usullaridir. Ilmiy adabiyotlarda tarbiya usullarini tarbiya metodlari deb ham ishlatiladi. "Metod" so'zi grekchadan olingan bo'lib, yo'l, usul ma'nosini bildiradi. Xalq pedagogikasida qo'llanilgan juda xilma-xil tarbiya usullarini quyidagi tarzda umumlashtirish mumkin.

1. Tushuntirish (o'rgatish, odatlantirish, mashq qildirish).

2. Namuna (maslahat berish, uzr so'rash, yaxshiliklar haqida so'zlash, o'rnak bo'lish).

3. Nasihat berish, o'git (undash, ko'ndirish, iltimos qilish, yolvorish, tilak-istak bildirish, ma'qullash, rahmat aytish, duo qilish, oq yo'l tilash va hokazolar).

4. Qoralash va jazo. (ta'hqirlash, ta'na, gina, tanbeh berish, majbur qilish, koyish, ayblash, uyaltirish, nafratlanish, ont-qasam ichirish, urish, kaltaklash va hokazolar.)<sup>2</sup>

Tarbiya usullarini o'rganish, tahlil qilish, bu usullardan pedagogik jarayondan foydalanish, ko'nikma va malakalarni egallashni osonlashtirish uchun ularni shartli ravishda bir necha guruhga bo'lib olamiz:

Suhbat va hikoya. Bolalar shaxsini g'oyaviy va axloqiy shakllantirishda tarbiyachining jonli so'zi eng ta'sirli usul hisoblanadi. Suhbat uchun mavzu tanlashda uning mazkur guruh uchun dolzarbligi, bolalarda ahloqiy ishonch uyg'otishning suhbat mazmuniga bo'lgan munosabatlarini va suhbatdan kutilayotgan natijani hisobga olish lozim.

Hikoya. Bolalar odatda hayotdan va badiiy adabiyotdan olingan aniq misollar bilan to'liq hikoyalarni qiziqib tinglaydilar. Suhbat ham, hikoya ham tarbiyalanuvchilarning yoshiga mos mavzularda, ular tushunadigan so'zlar orqali o'zbek tilida o'tkazilishi kerak. Eng yaxshisi, suhbat va hikoya mavzusini bolalarning

o'zlari tanlasin, bunda suhbatning zavqi – shundan ta'minlanadi, bolalar mavzuga befarq qaramaydilar.

Namuna. Bolalar o'z atrofidagi kishilarda hamma yaxshi axloqiy sifatlarni ko'rishlari va namuna olishlari nihoyatda muhimdir.

Tarbiyachining shaxsan o'zi namuna bo'lishi, ayniqsa yoshlarga katta ta'sir ko'rsatadi.

Namunadan xalq pedagogikasida ham keng foydalanilgan. Ota – bobolarimiz o'z farzandlarini hamisha yaxshilardan, donolardan, ulug' kishilardan ibrat olishga da'vat qilib kelganlar. Masalan: "qush uyasida ko'rganini qiladi". Juda oddiy jo'ngina xulosa.

Topshiriq. Bolalarning mehnat topshiriqlarini jamoa bo'lib bajarishlari ularda ijtimoiy xulq tajribalarini shakllantirishda alohida ahamiyatga egadir. Bolalar o'z kuchlarini umum ishiga sarflashga, jamoa uchun mas'uliyatni his etishga o'rganadilar. Mehnat qilish bolani xarakterini shakllantiradi, mustahkamlaydi.

Yuqorida bildirilgan fikrlarimga tayanib aytishim mumkinki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan foydalanishning pedagogik mazmunini nutq o'stirish, badiiy adabiyot mashg'ulotlarida ilk yoshdan boshlab buyuk ma'rifatparvar allomalarimizning o'chmas xazinasini namunalardan tanishtirib borish muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Ma'rifatparvarlarning maktabgacha ta'lim islohoti sohasida ilgari surgan g'oyalari, asosan, quyidagilardan iborat:

- maktabgacha ta'lim samaradorligini ta'minlash uchun savodga o'rgatish usulini o'zgartirish;

- o'qitishda ko'rgazmalilikka e'tibor berish;

- maktabgacha ta'lim tashkilotlarining muayyan didaktik qurilishga ega bo'lgan, ta'lim amaliyotiga yaroqli, badiiy adabiyot va nutq o'stirish mashg'ulotlaridagi o'qitish metodikasi bilan ta'minlash;

- ta'lim islohoti g'oyalarini tarkib qilishda matbuotdan unumli foydalanish;

- ta'lim tizimida o'zgarishlarni amalga oshirishda jahondagi ilg'or tajribalardan foydalanish. Masalan, Abu Nasr Forobiyning "Fozil odamlar shahri" asarida maxsus ravishda bag'rikenglik tamoyillariga, ayniqsa, jamiyatda uning a'zolari o'rtasidagi tenglik va o'zaro hamjihatlik masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Forobiy fikriga ko'ra, "Ma'lum xalq va butun insoniyat to'plab kelgan ma'naviy-milliy merosi, "ruhlari", ya'ni shaxslarning ma'naviyati, ongi milliylashib, bir-biri bilan qo'shilib boradi". Beruniyning "Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar" asarida ta'kidlanishicha, boshqa xalq, millatlar qadrini bilmagan odam o'z xalqi, millatining ham qadriga etmaydi. Olimning mazkur fikri bugun ham o'z dolzarbligi yo'qotmagan bo'lib, tolerantlik tarkibida millatlararo, xalqlararo munosabatlarni tartibga soluvchi qonuniyat sifatida amal qiladi. Bugungi kunda islom dini qadriyatlaridan manfaatli foydalangan holda demokratik davlat qurishni tanlagan jamiyatlarda ilk yoshdan boshlab bolalarda tolerantlik tafakkurini shakllantirishdagi tarbiya tamoyillari va omillarini quyidagilardan iborat qilib belgilash mumkin:

– dunyoviy davlat va din o'rtasidagi munosabatlarni sivilizatsiya talablari asosida tushuntirish;

–din zamonaviy fuqarolik jamiyatining to'la huquqli tarkibiy qismi ekanligini anglatish;

–sof diniy, xususan, islomiy bilimlar, ularni tarixiylik, qiyosiylik va tanqidiylik asosida sharhlashga o'rgatish;

–dinlar tarixini to'g'ri va ilmiy rivojlantirish;

– islom dini tarkibidagi tolerantlik tafakkurining evolyutsion taraqqiyotini amaliy va nazariy bilimlar majmui sifatida singdirish;

– ma'naviy bilimlar majmui sirasida diniy-axloqiy bilim, ko'nikma va normalarning o'rnini to'g'ri baholashga o'rgatish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan foydalanishning pedagogik mazmunini zamonaviy pedagogik texnologiyalardan mashg'ulot mavzusi va bolalarning yosh xususiyatlaridan kelib chiqib foydalanishni taqozo etadi. Badiiy adabiyot bolalarni aqlan, axloqan va estetik tarbiyalashning qudratli, ta'sirchan quroli sifatida xizmat qiladi, u bola nutqini rivojlantirish va boyitishga ulkan ta'sir ko'rsatadi. She'riy obrazlarda badiiy adabiyot jamiyat va tabiat hayotini, insoniy his-tuyg'ular va o'zaro munosabatlar olamini ochib beradi hamda tushuntiradi. Bu namunalar o'z tas'ir kuchiga ko'ra turlicha bo'ladi: hikoyalarda bolalar so'zlarning lo'ndaligi va aniqligini bilib oladilar; she'rlarda o'zbekcha nutqning musiqiylikni, ohangdorligini ilg'aydilar; xalq ertaklari ular oldida tilning aniqligi va ifodaliligini namoyon qiladi, ona tilidagi nutqning yumor, jonli va obrazli taqqoslashlar, ifodalarga qanchalik boyligini ko'rsatadi.

Bolalar badiiy ertaklar qahramonlariga qayg'urishni o'rganganlaridan so'ng ular yaqinlari va atrofdagi odamlar kayfiyatini payqay boshlaydilar. Ularda insonparvarlik his-tuyg'ulari - bironing dardiga sherik bo'lish, yaxshilik qilish, adolatsizlikka nisbatan qarshilik ko'rsatish qobiliyati uyg'ona boshlaydi. Bu printsiptiallik, halollik, haqiqiy fuqarolik hislari tarbiyalanadigan poydevordir. Hikoyalar olamiga sayohat bolalar tasavvurini, ularning hayot olamini, fantaziyasini rivojlantiradi. Eng yaxshi adabiy namunalar asosida insonparvarlik ruhida tarbiyalangan bolalar o'z hikoyalarida va ertaklarida mazlumlar va zaiflarni ximoya qilish, yomonlarni jazolash orqali o'zlarining adolatparvarligini namoyon qiladilar. Va albatta bolalar estetik, ayniqsa axloqiy tasavvurlarni kattalarni o'qib chiqilgan ertaklar bo'yicha nasihatnamo mulohazalaridan, tayyorlangan savollarga javob berishdan emas, balki aynan badiiy ertaklardan olishlari lozim. O'qib chiqilgan ertak bo'yicha haddan tashqari ko'p nasihat qilish katta, ko'pincha esa tuzatib bo'lmas ziyon yetkazadi: mayda-chuyda savollar bilan «sochib tashlangan» ertak bolalar ko'z o'ngida o'zining barcha jozibadorligini yo'qotadi, oqibatda unga nisbatan bolalarning ham qiziqishi yo'qoladi. Shuning uchun badiiy matning tarbiya imkoniyatlariga to'liq tayanish zarur.

Pedagog vaziyat yordamida bolalar bilan xalq hikoya va dostonlarini qahramonlarining qo'shiqlarini, qahramonlar ismlarini takrorlash, obrazli so'zlarni

bolalar ongida mustahkamlashni amalga oshiradi, va ular buni o'z nutqlarida qo'llay boshlaydilar. Shuningdek, obrazga kutilmagan va qarama-qarshi yo'nalish beruvchi alohida so'zlar va jaranglashlar bilan o'tkaziladigan o'yinlar ham muhimdir. Pedagog bolalarning qofiya bilan o'yinlari, so'z ijodkorligi, she'rni davom ettirish va she'r to'qish, tashbehlar va taqqoslashlar o'ylab topishlariga asoslangan o'yinli hamda kulgili vaziyatlarini rag'batlantiradi. Masalan, adabiy ertaklar personajlarining xarakterini aks ettiruvchi yangi ifodali ismlarni, yoki ertakda obrazli tasvirlangan narsalar va hodisalar uchun yangi nomlarni o'ylab topish. Tarbiyachi bolalarning nisbatan yirik hajmdagi adabiy hikoyalar syujetlari asosida o'yinli «hayolotdagi olamni» yaratishlariga ko'maklashishi lozim. Masalan, yirik hajmdagi adabiy hikoya (mualliflik hikoyasi) bilan tanishtirishda u guruhga ushbu hikoyaning «hayolotdagi olamini» olib kirishi va bir necha kun mobaynida (sayrda, o'yinlarda) bolalar bilan birgalikda uning ichida «yashashi» mumkin. Estetik qabul qilish va ijodkorlikni rivojlantirish uchun hikoyalarni mavzusiga qarab guruhlashdan foydalanish samaralidir. Bu bolalarga turli hikoyalarda tasvirlangan obrazning variativligini va uning bir hikoya doirasida rivojlanishini; aynan bir xil mavzu yo'nalishlarini ko'rib chiqishda kontekstlarni o'zgartirish, obrazli ifodalar turli shakllarining o'zaro bog'liqligini (so'z, harakat, tovush, tasvir) namoyish qilish imkonini beradi. Tarbiyachi bolalarning eng qiziq fikrlarini, ularning shaxsiy tajribasiga oid hikoyalarni, bolalar tomonidan o'ylab topilgan she'rlar va ertaklarni to'plashi lozim. Ushbu materiallar asosida bolalarning o'zlari tomonidan «kitob» yaratish ishlarini uyushtirish zarur. Bu bolalar tomonidan to'qilgan ertaklar, shaxsiy tajribaga oid hikoyalar, qo'shiqlar, sanoq she'rlarning bolalar rasmlari bilan bezatilgan to'plami, qo'lyozma jurnali va komikslari bo'lishi mumkin. Guruhda o'qib chiqilgan, bolalar sur'atlari, variantiv syujetlar, improvizatsiyalar va to'qib, oxiriga yetkazishdan iborat bo'lgan u yoki bu adabiy ertaklar motivlariga oid «kitoblar» ham aynan shunday tarzda yaratilishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bola san'atga, uning badiiy obrazlariga oshno bo'lish, badiiy faoliyatni egallab olish borasida keng imkoniyatlarga egadir. U san'at obrazlarini yaxlit va emotsional qabul qilishi, ularning mazmunini oddiy anglab etishi bilan ajralib turadi. Chunonchi, yorqin va ritmik marsh musiqasini tinglar ekan, bola eng avvalo, uning ko'tarinki kayfiyatini qabul qiladi va uning muayyan xarakter xususiyati bilan aloqasini ilg'ab oladi. Badiiy qobiliyatlar tizimida emotsional munosabat bildirish va sensorlik qobiliyatlari bilan bir qatorda badiiy fikrlash ham qaror topadi. U badiiy obrazlarni bir-biri bilan taqqoslaydi, ularni tegishli hayot hodisalari bilan qiyoslaydi va o'zining birinchi umumlashtirmalariga keladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda pedagog ularni bolalar badiiy adabiyoti bilan tanishtirishda quyidagi rivojlantirish vazifalarini amalga oshirishi lozim: Turli janr va mavzulardagi adabiy ertaklarni – ertaklar, hikoyalar, she'rlarni, she'riy folklorning kichik shakllarini tinglash, ularning mazmuniga emotsional munosabat bildirish va syujetning rivojlanishini ko'zatib borish qobiliyatlarini rivojlantirish;

Bolalarni ayrim ertaklar va ularning aynan bir xil qahramonlar bilan birlashtirilgan sikllari bilan tanishtirish;

Tarbiyachi bilan birgalikda tanish ertaklarni hikoya qilish, ularni to'liq yoki qisman sahnalashtirishga jalb qilish;

Bolalar so'z ijodkorligi, she'riy matnlarning o'yinli va yumoristik variatsiyalari uchun qulay sharoit yaratish;

Bolalarning o'yin, tasvirlash faoliyatlarini badiiy obrazlar bilan boyitish;

Yetti yoshga kelib bola:

O'ziga yoqqan nechta ertaklar nomlarini aytishi; senga qaysi kitob yoqadiq U nima haqida Bu ertakda kimlar haqida hikoya qilinadi. Bu ertakda yana kimlar bor. Ular nima qildilar. Bularning barchasi qanday tugadiq kabi savollarga javob bera olishi mumkin;

Sur'atlarni o'ziga tanish bo'lgan ertakdagi voqealar rivojiga qarab terib chiqishi mumkin. Agarda sur'atlar ichidan ortiqcha personajning sur'ati chiqsa, bola uni chetga olib qo'yadi, biroq pedagog iltimosiga ko'ra, agar ushbu qahramon ham ertakda ishtirok etsa nima ro'y bergan bo'lishi mumkinligini o'ylab topadi; O'zi xohlagan kichik she'r (ovunmoq) yoki ritmik tashkil etilgan matnni (bo'g'irsoq qo'shig'i, ertakning ayrim leytmotivlari) emotsional tarzda aytib berishi mumkin.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

qizi Joniyeva TB MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AXLOQIY SIFATLARNI SHAKLLANTIRISHDA XALQ PEDAGOGIKASIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI //Jahon ilmiy qarashlari tahlili International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – Yo'q. 6. – 25-34-betlar.

qizi Joniyeva TB MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI AXLOQIY TARBIYALASHDA XALQ PEDAGOGIKASINING AHAMIYATI //Jahon ilmiy qarashlari tahlili International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – Yo'q. 6. – 14-19-betlar.

qizi Joniyeva TB XALQ PEDAGOGIKASINING AXLOQIY TARBIYALASH ISHLARIDAGI AHAMIYATI //OLTIN MIYA. – 2023. – T. 1. – Yo'q. 28. – 121-125-betlar.

qizi Joniyeva TB MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AXLOQIY SIFATLARNI SHAKLLANTIRISHDA XALQ PEDAGOGIKASIDAN FOYDALANISH TAJRIBA SINOV ISHLARI SAMARADORLIGI //OLTIN MIYA. – 2023. – T. 1. – Yo'q. 3. – 315-317-betlar.

Suvanova S. B. THE IMPORTANCE OF THE GAME IN THE CREATIVE DEVELOPMENT OF CHILDREN OF PRESCHOOL AGE //Oriental Journal of Education. – 2023. – T. 3. – №. 03. – C. 1-5.

Suvanova S. B. Q. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA BOLALARNI HARAKATLI O'YINLAR VOSITASIDA JISMONIY VA AQLIY RIVOJLANTIRISH YO'LLARIDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYALARI //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 35-39.

qizi Tursunova R. R. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISH ORQALI TARBIYALASH //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 40-42.

qizi Tursunova R. R. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISH ORQALI TARBIYALASH //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 48-50.

Inadullayeva S. Q. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TURLI YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH //Analysis of world scientific views International Scientific Journal. – 2023. – T. 1. – №. 6. – C. 43-47.